

Kunst

ANMELDELSE

Fra et museum i Madrid har Stavanger Kunstmuseum overtatt koblingen av «visjonære romantikere» fra Norge med en spansk slektning.

Romantisk forbrødring

Avdøde norske kunstnere er på farten internasjonalt for tiden: Harriet Backers malerier skal reise utenlands etter at Nasjonalmuseet har tatt dem ned – først til Nationalmuseum i Stockholm og deretter til Musée d'Orsay i Paris. Edvard Munchs verk har i sommer og høst vært å se i Clark Art Institute i Massachusetts i USA og preger for tiden salene i Berlinische Galerie.

Også deres eldre landsmann og kollega Peder Balke har i senere år fått internasjonal oppmerksomhet. I vår er landskapsbildene hans blitt vist i Madrid-institusjonen Museo Lázaro Galdiano, som åpnet i 1951 med utgangspunkt i privatsamlingen til herren den er oppkalt etter. Der hadde de selskap av arbeidene til Balkes norske kollega Lars Hertervig (hans første større presentasjon i utlandet) – og av bildene til

spanjolen Eugenio Lucas Velázquez (som er rikelig representert i Madrid-visningsstedets samling og konsekvent omtales som Lucas).

I høst har verkene til denne trio som neppe så hverandres verk, fortsatt til Stavanger Kunstmuseum. Under tittelen «Visjonære romantikere» presenteres prosjektet med denne smått omstendelige formuleringen: «Formålet med denne sammenstillingen er å fremheve at Balke, Hertervig og Lucas – selv om de ikke hadde kontakt med hverandre – demonstrerer en felles sensibilitet og vilje til innovasjon; beslektet med en liten gruppe andre landskapskunstnere på 1800-tallet, som Caspar David Friedrich, J.M.W. Turner og Victor Hugo.»

Biografiene deres overlappet hverandre: Balke levde fra 1804 til 1887, Lucas fra 1817 til 1870, Hertervig fra 1830 til 1902. Museet

VERDENSVA NT: Peder Balke har i senere år fått internasjonal oppmerksomhet. «Visjonære romantikere» ble først vist ved Museo Lázaro Galdiano i Madrid.

FOTO: MORTEN HEDEN AAMOT, THE GUNDERSEN COLLECTION.

argumenterer altså for at de alle tre ikke bare var romantikere, men også visjonære kunstnere: Med sine bilder av «indre» landskap forespeilet de «det mer oppløste male- riske uttrykket vi finner i impresjonismen og andre modernistiske kunstretninger». Til sammen er over 60 av arbeidene deres – utført i ulike teknikker – stilt ut i Stavanger. På veggene er de presentert i mindre grupper dominert av en og samme kunstner eller komponert etter motivisk slektskap bidragsyterne imellom.

Om de involverte institusjonene ikke er like glamorøse som dem Backer og Munch sirkulerer mellom, bærer kulturutvekslingsprosjektet i alle tilfelle sterkt preg av diplomatiet som omgir det: Både Norges ambassadør i Spania og Spanias ambassadør i Norge har skrevet forord i katalogen, som foreligger på engelsk så vel som på spansk. Den uvanlig omfangsrrike trykksaken inneholder i tillegg til norsk-spansk forbrødring introduksjoner av de tre hovedpersonene. Denne viljen til å markedsføre sine respektive lands kunstnere i resten av verden er det da også all grunn til å ønske velkommen.

At Madrid-utstillingen ble omtalt i det tradisjonsrike britiske kunsthistorie-tidskriftet *The Burlington Magazine*, er en særlig fjær i hatten for initiativtakerne. I spissen for dem står den norske kurato-

«Visjonære romantikere»

Stavanger Kunstmuseum

Står til 31. desember

FOTO: MUSEO LAZARO GALDIANO

KREVENDE SAMMENLIGNING: Eugenio Lucas Velázquez omtales gjerne som en arvtaker til Francisco de Goya. Her ser vi hans akvarell «Mountainous Landscape» (1850–70).

ren og Balke-eksperten Knut Ljøgodt, som jobber systematisk med å løfte frem nordisk kunst i resten av verden.

Balke har i senere år hatt en stigende stjerne som «proto-modernist», slik Ljøgodt doper både ham og de to andre. Arbeidene til den malende kosmopolitten som fikk kongelig oppdrag i Paris, men fant mange av sine viktigste motiver i Nord-Norge, er da også alltid en glede å se. Hertervig er, med sin biografi preget av psykisk sykdom, fattigdom og marginalisering, åpenbart en kunstner for vår tid. Også hans beste landskapsbilder er kjennetegnet av en mystikk som gjør at de med utbytte kan studeres gang på gang.

Den fortsatt spill levende klassikeren «Gamle furutrær» (1865) har fått en sentral rolle, et av de mange Hertervig-arbeidene som er eid av institusjonen det nå vises i, kunstnerens «hjemmemuseum» som den er. Her til lands er vi vant med at det er utlendinger som er stjernene, men i dette tilfellet står de lokale deltakerne på ingen måte tilbake for den spanske – snarere tvert imot.

Lucas, som er lite kjent i Norge og ifølge Ljøgodt i senere år sjelden er blitt presentert utenfor hjemlandet, blir av utstillingen introdusert som intet mindre enn «en av Spanias fremste malere fra det 19. århundrets romantiske tradisjon». Den fremhever

dessuten at han ofte blir «sett på som en arvtaker til Francisco de Goya». Den parallellen må imidlertid kunne kalles en blandet fornøyelse for spanjolen: I en sammenligning med Goyas livsverk risikerer etterfølgerens bilder å bli en skuffelse.

Det betyr imidlertid slett ikke at de ikke er interessante og severdige. I tråd med utstillingens påstander er mange av de inkluderte Lucas-verkene eksempler på en mer skisseaktig og eksperimenterende del av arbeidet hans, som ifølge museet trolig ikke var ment for offentlig fremvisning. Den blandede «flek- eller klappeteknikk» spanjolen skapte dem med, åpnet for tilfeldigheter og resulterte i et friere, langt mer abstrahert billedspråk. For den som kjenner hans norske medutstilleres bilder fra før, vitner Lucas' titler alene om slektskapet med dem: I tillegg til «Et tårn i ruiner» og «Landskap med døde trær» er en rekke «Kystlandskap» inkludert. Motivkategoriene er med andre ord alle hentet fra «virkeligheten», men i produksjonen til denne trioen tilsatt kraftfulle doser fantasi.

Sammen skaper de involverte bilder et inntrykk av tre malere som hver på sitt vis gikk sine egne veier, men som altså hadde andre typer romantiske naturfremstillinger enn samtidige kollegers til felles. Alle kom de dessuten fra Europas utkant. Arbeide-

nes jevnt over begrensede format – særlig mange av Balke-bildene er bitte små – gjør at etromsutstillingen fremstår som visuelt behersket, de ofte dramatiske motivene til tross.

Uventede, ambisiøse koblinger mellom norske 1800-tallskunstnere og samtidige kolleger fra andre land er ikke hverdagskost på landets regionmuseer, og den problematiseringen av kunsthistorieskrivningen som «Visjonære romantikere» tilbyr, nærmer seg politikken på en noe annen måte enn den som for tiden er mest utbredt i kunstlivet.

Med sine frodige, overflatisk sett umiddelbart «forståelige» motiver burde mønstringen også kunne appellere til et omfangsrikt publikum. Forhåpentlig blir den utgangspunkt for ytterligere skikkelige Hertervig-presentasjoner utenfor Norges grenser – det har eksentrikeren fra Rogaland format til. Allerede til neste år venter da også institusjonen Prins Eugens Waldemarsudde i Stockholm – og hans samtidige svenske kollega og slektning i ånden Carl Fredrik Hill – på nordmannen.

Kåre Bulie
kunst@klassekampen.no

«I en sammenligning med Goyas livsverk risikerer bildene å bli en skuffelse»